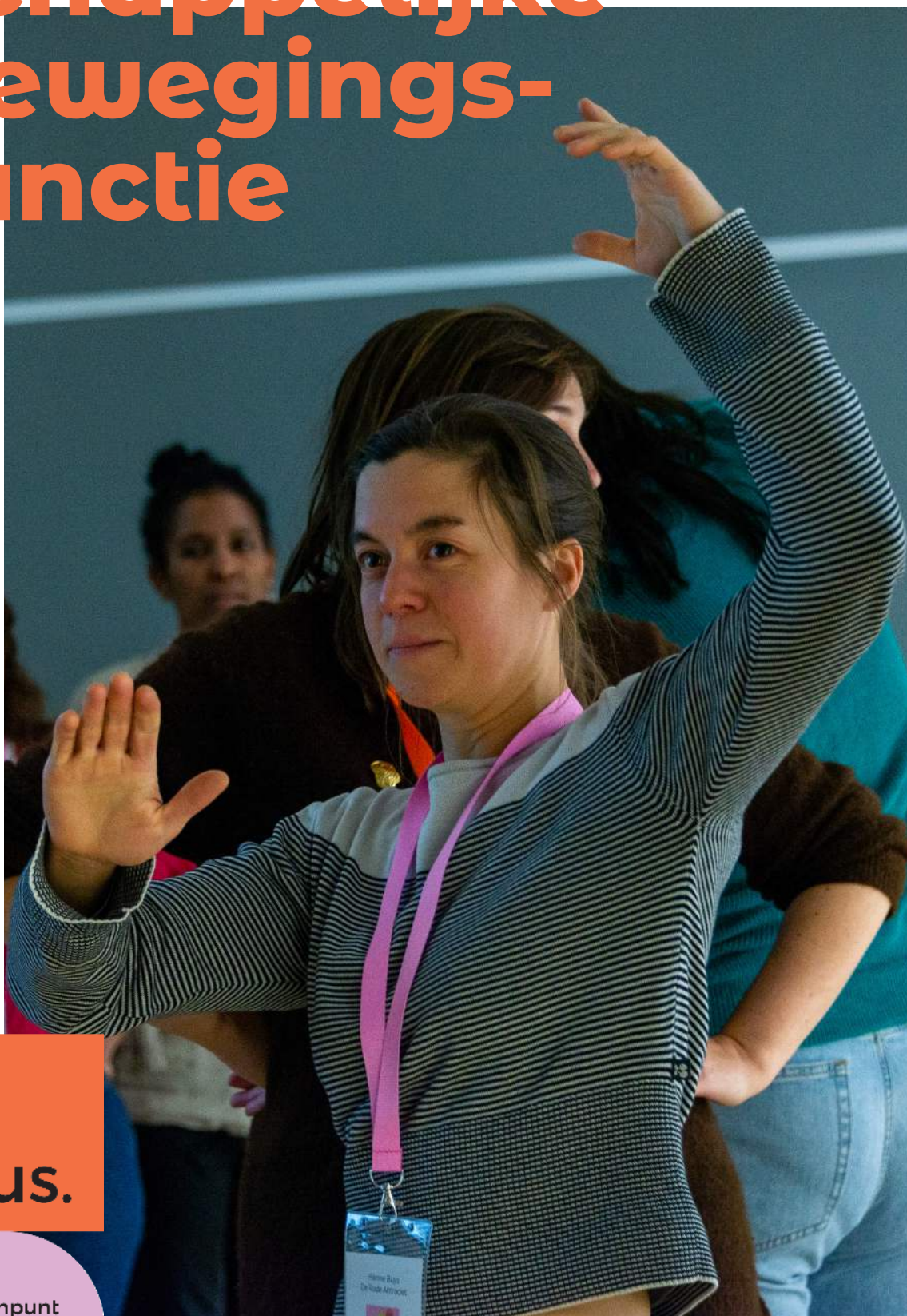

De maatschappelijke bewegingsfunctie

SO
CIUS.

steunpunt
sociaal-cultureel
werk

— Silke Jaminé
— Gie Van den Eeckhaut

De maatschappelijke bewe- gingsfunctie

Deze publicatie is een onderdeel van 'Rollen en functies' en is een uitgave van:
Socius, Steunpunt sociaal-cultureel werk vzw
Saintelettesquare 19 - 1000 Brussel

BE 0430 838 564
RPR Brussel

T 02 215 27 08
E welkom@socius.be
W www.socius.be

Auteurs: Gie Van den Eeckhaut en Silke Jaminé
Eindredactie: Mieke Vasseur
Vormgeving: Ingrid Matthijs
Foto's: Socius

Brussel, februari 2023
D/2023/4393/4

INHOUD

Visie op de maatschappelijke be- wegingsfunctie

Het decretale kader	p. 4
Visie op maatschappelijke beweging	p. 6
• Politiseren	p. 7
• Drie grondlijnen voor politisering	p. 8
• De kwestie zichtbaar maken: bewustmaken en bewust worden	p. 8
• Verandering eisen: agenderen en contesteren	p. 8
• Verandering doen: prefigureren of maatschappelijk innoveren	p. 9
• Ruimte voor maatschappelijk engagement	p. 10
Spanningsvelden bij het opzetten van praktijken	p. 12
• Hoe bewegen we ons tussen 'consensus zoeken' en 'tegenspraak zichtbaar maken'?	p. 13
• Wat is ons speelveld?	p. 14
• Wie spreekt 'zelf', 'samen met' of 'in naam van'?	p. 16
• Op welke niveau politiseren we?	p. 16

Noot vooraf
Deze tekst is sterk schatplichtig aan en volgt indelingen van twee teksten uit het boek 'Publiek gaan', met name 'De vele invullingen van politisering in het sociaal werk' (De Corte, Hermans, Raeymaeckers, & Van Bouchaute, 2022) en 'Handelingskader voor politisering in het sociaal werk' (Van Bouchaute & Vanderhulst, 2022).

DE MAATSCHAPPELIJKE BEWEGINGS-FUNCTIE

Het decretale kader

Het 'decreet houdende de subsidiëring en erkenning van het sociaal-cultureel volwassenenwerk' van 2017 beschrijft de verwachtingen waaraan sociaal-culturele volwassenenorganisaties moeten voldoen om in aanmerking te komen voor subsidiëring. De vier sociaal-culturele functies zijn daarin een belangrijke toetssteen. Hier geven we aan hoe de maatschappelijke bewegingsfunctie in het decreet wordt omschreven. Op dit ogenblik wordt het decreet herzien. Op basis van de beschikbare, maar voorlopige teksten geven we aan welke verschuivingen zich aandienen.

In het decreet van 2017 wordt de gemeenschapsvormende functie als volgt omschreven:

- “in relatie tot samenlevingsvraagstukken doelgericht ruimte creëren voor engagement en politisering met het oog op veranderingen in denken en handelen en in de inrichting van de maatschappij;”

De memorie van toelichting van 2017 geeft volgende verduidelijking:

- “Samenlevingsvraagstukken zijn maatschappelijke kwesties die voorwerp worden van publiek debat en politieke discussie en besluitvorming. Politisering gaat over het politiek bewust worden of betrokken raken bij kwesties die als politiek (en dus niet langer als een louter persoonlijke kwestie) beschouwd worden.”

In het ontwerp van decreet wordt de omschrijving geherformuleerd:

- “in relatie tot samenlevingsvraagstukken doelgericht ruimte creëren voor engagement en politisering;”

De ontwerp memorie van toelichting verduidelijkt hier op een andere manier:

- “Met de maatschappelijke bewegingsfunctie creëren sociaal-culturele organisaties doelbewust en methodisch onderbouwd ruimte voor maatschappelijk engagement én voor politiseren. Politiseren gebeurt overal waar mensen de particuliere kwesties die ze in hun leefwereld of in relatie tot overheid en markt tegenkomen gezamenlijk tot een publieke zaak maken, met andere woorden: het voeden en voeren van het publieke debat hierover. In praktijken creëren ze doelbewust mogelijkheden om maatschappelijk engagement op te nemen in het publiek maken van deze kwesties of in het experimenteren met waardevolle alternatieven;”

Visie op maatschappelijke beweging

Sociaal-culturele organisaties kunnen kiezen voor de maatschappelijke bewegingsfunctie. Dan zetten ze in relatie tot samenlevingsvraagstukken praktijken op gericht op het creëren van ruimte voor maatschappelijk engagement én op politiseren. Het doel van die praktijken: de samenleving uitdagen om zich te positioneren tegenover die samenlevingsvraagstukken; en burgers, groepen en gemeenschappen de gelegenheid geven zich te engageren om bij te dragen aan een gewenste maatschappelijke verandering in hun streven naar inclusie, democratie en duurzaamheid. Met de keuze voor de maatschappelijke bewegingsfunctie verbinden organisaties zich er dus toe om ‘politiserend’ te werken: dat gaat in de meest brede zin over alle interventies en praktijken die bijdragen aan het publieke meningsverschil over hoe we de samenleving inrichten.

Politiseren

Misschien schrik je van het woord ‘politiseren’ ... ? Het doet immers denken aan ‘zich bezig houden met de politiek’. Aan ‘zich linken aan politieke partijen’ – iets wat veel sociaal-culturele organisaties uitdrukkelijk niet willen doen. Om het begrip ‘politiseren’ te verhelderen, moeten we eerst een onderscheid maken tussen ‘de politiek’ en ‘het politieke’. ‘De politiek’ verwijst dan naar de instellingen die we gecreëerd hebben om ons land of onze gemeente te besturen en naar de dynamieken die zich in die contexten afspelen. Denk aan overheid, politieke partijen, verkiezingen, raden en parlementen.

‘Het politieke’ is een veel meer omvattend begrip. Daarmee verwijzen we breed gesproken naar alle dynamieken en maatschappelijke debatten die ontstaan rond het meningsverschil over hoe we de samenleving het best inrichten. Over welke richting we uit moeten. Over de mechanismen die recht of onrecht produceren. Over hoe onze samenleving moet omgaan met de private kwesties waar we tegenaan lopen. Die dynamieken spelen zich in veel ruimere contexten af dan enkel onze politieke instellingen en aanverwanten: ze worden zichtbaar in een maatschappelijk middenveld waarin burgers de richting waarin ze de samenleving willen doen evolueren, op de agenda zetten. Politiserend werken gaat dan over het opzetten van praktijken en interventies

die de dynamiek en bijhorende debatten ook uitdrukkelijk mogelijk maken en voeden. Die ‘het politieke’ tot voorwerp van gesprek en handelen maken in de publieke sfeer. Betrokkenen beseffen dat drempels, uitdagingen of ambities in hun leefwereld niet te herleiden vallen tot een ‘individuele of private zaak’. Wat hen raakt, verheffen ze tot een publieke zaak, tot een kwestie van en voor de gemeenschap of de maatschappij.

Met deze functie willen organisaties het medezeggenschap en mede-eigenaarschap van een brede groep burgers versterken en hun maatschappelijke betrokkenheid in relatie tot maatschappelijke vraagstukken stimuleren. Politiseren gebeurt daar waar uitdrukkelijk wordt ingezet op het zichtbaar maken van tegengestelde meningen of belangen, het delen van toekomstbeelden over een andere samenleving, het kritisch reflecteren over de bestaande maatschappelijke spelregels of het uitproberen van en leren over mogelijke alternatieven voor wat nu mis loopt of te kort is. Sociaal-culturele organisaties staan dus niet alleen stil bij structurele en collectieve oorzaken van ongelijkheid. Ze zetten ook in op mogelijke oplossingen. Want in hun praktijken experimenteren mensen, groepen en gemeenschappen met waardevolle alternatieven om te leren wat wel en wat niet kan werken.

Drie grondlijnen voor politisering

Politiseren begint voor een sociaal-culturele organisatie vanaf het moment dat ze beslist om rond een maatschappelijke kwestie ook echt publiek te gaan om op die manier haar missie te realiseren. Van zodra ze ervoor kiest om praktijken op te zetten die bijdragen aan het publieke meningsverschil en daarmee de bestaande orde in vraag stellen. Maar elke organisatie kan binnen de vele mogelijkheden haar eigen invulling geven aan de manier waarop ze politiseert en dus inzet op de maatschappelijke bewegingsfunctie. Daarvoor kan ze praktijken ontwikkelen langs minstens drie grondlijnen, die ze uiteraard ook met elkaar kan vervlechten.

— De kwestie zichtbaar maken: bewustmaken en bewust worden

Een eerste grondlijn richt zich op het zichtbaar maken van de kwestie waarrond een organisatie verandering wil realiseren. De publieke sfeer wordt bewust of gevoelig gemaakt voor wat er speelt. Dat kan gaan over wat onder de waterlijn schuilt boven water brengen en tot thema maken: een tentoonstelling over wat armoede vandaag in het leven van mensen teweegbrengt, of een artikel over de onmacht en onhandigheid van onze samenleving om open en gezond om

te gaan met rouwprocessen van mensen die een dierbare verliezen. Maar het kan ook gaan over intense processen van kritisch onderzoek waarin we onze ervaringen en daarmee verbonden vanzelfsprekendheden bevragen, met als resultaat de ontdekking dat onze individuele beleving van onmacht of onrecht zijn oorsprong vindt in maatschappelijke structuren. Processen van bewustwording en bewustmaking – als drijfveer voor sociaal-culturele praktijken, waarbij het individuele met het collectieve wordt verbonden.

■ *In het Forumtheater als actieve werkvorm, geïnspireerd door Paolo Freire en Augusto Boal, vertrekken spelers van situaties uit het leven gegrepen waarin enig onrecht zichtbaar wordt. De scenes worden gespeeld en herspeeld met inbreng van de kijkers – die zelf ook de rol van acteur kunnen opnemen of suggesties doen om de situatie recht te trekken. Het onrecht wordt kritisch besproken, alternatieven worden verkend en op hun waarde beoordeeld. Het publieke debat wordt gevoed door de inbreng van iedereen in de groep.* ■

— Verandering eisen: agenderen en contesteren

Organisaties kunnen ook kiezen voor een tweede grondlijn, waarbij ze een bestaande situatie of een onrecht aanklagen en welomschreven eisen tot maatschappelijke verandering formuleren.

Soms leggen ze vooral de vinger op de zere wonde en blijft de eis tot verandering nog vaag: ze geven vooral aan dat er ‘iets’ moet worden ondernomen, dat er oplossingen moeten komen – eventueel in dialoog of cocreatie. Maar even goed kunnen ze een duidelijke oplossing of uitgewerkte aanpak opeisen. In ieder geval zetten ze de kwestie als het ware op de publieke agenda samen met de oproep om aan verandering te werken. Denk aan consumentenboycots, petities, bezettingen, betogingen, open brieven ...

■ *Een organisatie die mensen bewuster wil doen consumeren vanuit een perspectief van rechtvaardige duurzaamheid organiseert een consumentenboycot, nadat is gebleken dat een bepaald merk van smartphones overduidelijk de mensenrechten in productielanden schendt en bovendien die smartphones zo ontwerpt dat ze na enkele jaren duidelijk vertragen en altijd weer dezelfde mankementen beginnen te vertonen, zodat gebruikers geneigd zijn om telkens een nieuw toestel te kopen.* ■

— Verandering doen: prefigureren of maatschappelijk innoveren

Een derde grondlijn verwijst naar initiatieven opgezet met de bedoeling om de gewenste verandering – vaak op beperkte schaal – al in de

praktijk te realiseren. Het kan bijvoorbeeld gaan om campagnes die nieuw gewenst gedrag al mogelijk maken zoals een oproep om gedurende een bepaalde periode geen vlees te eten. Maar ook om experimenten waarbij mensen uitzoeken op welke manier een oplossing zou kunnen werken. Een voorafbeelding van hoe de wereld er zou kunnen uitzien als we allemaal nieuwe en betere maatschappelijke spelregels in praktijk zouden brengen. Succes is uiteraard niet vooraf gegarandeerd: een organisatie zet zo’n praktijken op omdat ze veelbelovend zijn en hopelijk zullen bijdragen aan het historische proces van maatschappelijke verandering. We spreken dan van prefiguratieve of maatschappelijk innoverende praktijken – en sluiten daarmee naadloos aan op de laboratoriumrol zoals gedefinieerd in het decreet. Als maatschappelijk innoverende praktijken succesvol zijn, kunnen ze op ruimere schaal gepromoot en verspreid worden.

■ *Een organisatie wil bijdragen aan nieuwe maatschappelijke spelregels rond zelfontplooiing en relationele omgang. In de normale gang van zaken in onderwijs, opleiding, gezinnen of werkplekken is er weinig ruimte voor het innerlijke van mensen en zijn er weinig oefenkansen om intensief te leren hoe respectvolle en relatiebevorderende communicatie er in de praktijk kan uitzien. De maatschappelijke spelregels bevorderen eerder dat we onze kwetsbaarheid verbergen en het in-*

nerlijke echt helemaal voor onszelf houden. In langdurige en intensieve cursussen wordt dat kritisch in vraag gesteld en wordt ruimte en ondersteuning geboden om te oefenen met nieuwe spelregels waardoor net die persoonlijke ontplooiing en het relationele veld een positieve kans krijgen. Door dat verhaal te vertellen, wil de organisatie aantonen dat mensen sterker en autonomer door het leven gaan als ze die groeikansen krijgen. ■

Ruimte voor maatschappelijk engagement

Sociaal-culturele organisaties kunnen in relatie tot die drie grondlijnen voor burgers, groepen en gemeenschappen zichtbaar maken wat ze kunnen doen om de samenleving beter te maken. Ze creëren mogelijkheden en 'arrangementen' voor burgers en tonen zo welke bijdrage ze kunnen leveren aan gewenste maatschappelijke verandering. Op die manier scheppen organisaties zichtbare en doenbare mogelijkheden voor burgers om hun steentje bij te dragen aan een maatschappelijke verandering waar ze achter staan.

■ Zo kunnen mensen ervoor kiezen om hun gras een maand lang niet te maaien en zo bij te dragen aan de biodiversiteit en een

betere waterhuishouding. Of ze kunnen ervoor kiezen om elke donderdag vegetarisch te eten, een oudere buur wegwijs te maken in de digitale wereld, een publieke troostplek in te richten voor mensen die iemand verloren hebben of inburgeringsbuddy te worden van een vluchteling uit Oekraïne. ■

Zo'n arrangementen voor maatschappelijk engagement kunnen ook een publieke veruitwending krijgen: een vlagje aan je fiets hangen om te tonen dat je bewust met vervoer bezig bent en ook anderen daartoe wil aansporen. Of je registreren in een campagne om een maand lang geen nodeloze plastic verpakking te kopen. Of een petitie ondertekenen, aan een betoging deelnemen ...

Spanningsvelden bij het opzetten van praktijken

Om de maatschappelijke bewegingsfunctie te realiseren, ontwerpen sociaal-culturele organisaties praktijken die qua vorm heel sterk kunnen verschillen: van een betoging tot het plakken van een sticker, van forumtheater tot het verspreiden van een filmpje via sociale media, van debat tot het schrijven van verhalen.

Bij dat ontwerp komt elke werker en elke organisatie mogelijk in een aantal spanningsvelden terecht waarbinnen ze weloverwogen moeten kiezen. Spanningsvelden waarmee ze ook dynamisch kunnen omgaan: de ene keer is het nodig om voor de ene kant te kiezen, dan weer voor de andere kant.

Hoe bewegen we ons tussen 'consensus zoeken' en 'tegenspraak zichtbaar maken'?

In politiserende praktijken kan de dynamiek verschillende richtingen uit. Praktijken die het publieke debat opzoeken, kunnen zich oriënteren op consensus zoeken en vinden. De maatschappelijke kwestie wordt aangekaart vanuit de ambitie en de wil om in processen van afweging tussen visies en belangen een consensus te laten groeien. Om een gedeelde uitweg uit een impasse of een complex samenlevingsvraagstuk te vinden. Een gedeeld toekomstbeeld dat alle betrokkenen kan verbinden en motiveert. Een bij consensus gedragen oplossing, tot stand gekomen na evenwichtige deliberatie – dat wordt beoogd. Dat veronderstelt een inzet op dialoog, op samenwerking, op cocreatie, op participatie ...

■ *Burgers willen zorgen voor de opvang van daklozen in de koude wintermaanden. Ze zoeken de eigenaars van een leegstaand flatgebouw op, dat op renovatie wacht. Samen met de mensen van het stadsbestuur overtuigen ze de eigenaars om het gebouw beschikbaar te stellen en zoeken ze samen uit hoe ze het gebouw deze winter bewoonbaar én veilig kunnen maken, rekening houdend met de belangen en wensen van de eigenaars en de noden*

van de daklozen. Dat werkend voorbeeld brengen ze onder de publieke aandacht op de regionale TV met de vraag of ook andere eigenaars in zo'n arrangement willen stappen. ■

Deze benadering gaat uit van een geloof in rationele en weloverwogen keuzes, met begrip voor alle argumenten in het debat. Ze veronderstelt dat alle betrokkenen bereid zijn om macht in te leveren en het eigen belang ondergeschikt te maken aan het algemeen belang.

Die voorwaarden zijn lang niet altijd vervuld. Meer nog. Aan de andere kant van dat spanningsveld wordt gevreesd dat die consensusbenadering niet echt recht doet aan het meningsverschil: tegenstellingen kunnen zo worden toegedekt of verdoezeld, en niet alle stemmen worden gehoord of krijgen evenveel gewicht in het debat. Het onderliggende conflict moet wijken voor de ambitie om tot consensus te komen. Aan de andere kant van dat spanningsveld oriënteren organisaties zich dus juist op het zichtbaar maken van de tegenstelling, van de verschillen in positie of belangen en het conflict dat daarmee gepaard gaat. Of anders gezegd: die organisaties organiseren de 'tegenspraak'. Want onze samenleving is nooit in stabiel evenwicht.

Altijd weer zijn er kwesties waar de belangen verschillen en de wegen maar beter vele kanten uit kunnen. En dus moeten er in een levendige democratie altijd weer ruimtes gecreëerd worden

voor discussie, voor contestatie, voor openlijke strijd ... Burgers, groepen en gemeenschappen zijn in die ruimte geen 'vijanden' die polariseren, maar 'tegenstanders' die met elkaar 'strijden' en daarbij elkaar elk hun rol in de democratische ruimte gunnen.

■ *Burgers willen zorgen voor opvang van daklozen in koude wintermaanden. Met een vrij uitgebreide groep kraken ze een leegstaand flatgebouw, midden in de stad. Ze bemannen het permanent en zorgen zelf voor basisvoorzieningen zoals water en warm eten. Dagelijks verblijven er gemiddeld een twintigtal daklozen. Spandoeken aan de buitenkant maken duidelijk dat ze vinden dat de stad te weinig doet voor de veilige opvang. Als de politie langskomt, vormen ze samen één front om te verhinderen dat de politie het gebouw ontruimt.* ■

We moeten hierbij het onderscheid maken tussen het strategische en het tactische niveau. Zo kan het zijn dat een organisatie fundamenteel-strategisch gericht is op dialoog en samenwerking, maar het op een bepaald moment tactisch nodig acht om het conflict op te zoeken en zo een hefboom voor dialoog te creëren.

■ *Een vrouwenbeweging roept haar leden op om één dag hun huishoudelijke arbeid te staken en tijd te maken voor zichzelf, om zo de kwestie van het onevenwicht in taakverdeling zichtbaar*

te maken en van daaruit een nieuwe consensus over een meer evenwichtige verdeling in het gezin mogelijk te maken. ■

Wat is ons speelveld?

Bijdragen aan maatschappelijke verandering is wat sociaal-culturele organisaties beogen. Maar er is gelaagdheid mogelijk in waar ze zich via politiserende strategieën in eerste orde op richten om die verandering te realiseren. Een eerste mogelijke oriëntatie is het bewerkstelligen van maatschappelijke verandering via invloed op het overheidsbeleid – in haar breedste betekenis. Politieke besluitvorming beïnvloeden, de beleidsoriëntaties of regelgeving bijsturen of fundamenteel veranderen, de manier van werken in instellingen en voorzieningen in beweging brengen. Dat kan via strategieën die een nauwe betrokkenheid en dialoog met die overheid veronderstellen: denk aan adviesraden, inspraakprocessen, wit- of zwartboeken, memoranda, betrokkenheid als 'burger-experten', formele en informele contacten. In alle fasen van de beleids-cyclus – van agendasetting tot besluitvorming en uitvoering – tracht men via dialoog en inspiratie invloed uit te oefenen.

■ *Een vereniging van mensen die in armoede leven, maakt op basis van de eigen ervaringen een dossier op waarin het 'huisjes melken' en de slechte kwaliteit van de woningen in be-*

paalde buurten wordt aangekaart. Ze brengen de toestand in kaart en formuleren een aantal voorstellen voor structurele en beleidsmatige ingrepen die een flinke verbetering zouden kunnen bewerkstelligen. Op basis daarvan organiseren ze een persconferentie waarin de mensen zelf het dossier voorstellen én ze gaan langs bij de politieke partijen en alle bevoegde politici en ambtenaren van het stadsbestuur. ■

Beleidsverandering kan ook verwezenlijkt worden via de omweg van de publieke opinie of via druk die in de publieke ruimte uitgeoefend wordt door burgers, organisaties en gemeenschappen. Die aanpak kan conflictueus zijn: gaande van de ludieke protestactie tot hardere middelen zoals staking, betoging of het inschakelen van rechts-procedures. Of kan zachter van aard zijn, minder gericht op conflict dan wel op het onderstrepen dat een grote en relevante groep van burgers zich schaart achter een bepaalde opinie of maatschappelijke keuze en hun ideeën onder de aandacht van beleidsmakers wil brengen.

■ *Menstruatiearmoede is voor heel wat vrouwen een realiteit: elke maand dure verzorgingsproducten kopen neemt een flinke hap uit het budget. Besparen leidt vaak tot gezondheidsproblemen. Toch krijgt het probleem weinig aandacht. Daarom organiseert een vrouwenbeweging een actie in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement. Tijdens*

de vergadering bezetten ze de tribunes met een paar opvallende mascottes: vrouwen die verkleed zijn in levensgrote en bebloede tampons en maandverbanden. Ze geven tegelijk aan de voorzitter van het parlement een petitie af waarin ze de handtekeningen van meer dan 16.000 leden hebben verzameld. ■

Dat brengt ons bij een tweede mogelijke oriëntatie aan de andere kant van dat spanningsveld: organisaties kunnen zich ook rechtstreeks richten op maatschappelijke verandering. Organisaties inspireren en mobiliseren burgers om hun opstelling en gedrag in de samenleving te veranderen om zo bij te dragen aan een betere wereld. De samenleving verandert dan niet als gevolg van politieke tussenkomst, maar door veranderingen bij burgers, hun organisaties en gemeenschappen. Daarbij speelt het creëren van ruimte voor engagement uiteraard vaak een belangrijke rol. Die benadering kan in tweede orde ook leiden tot beleidsveranderingen, als gevolg van de maatschappelijke veranderingen.

■ *Organisaties begeleiden burgers bij het opzetten van en deelnemen aan 'deelsystemen' zoals cohousing of autodelen. Omdat burgers die mogelijkheden verkennen om zo bij te dragen aan een kleinere ecologische voetafdruk, voelen overheid en markt de noodzaak om de bestaande regelgeving rond verantwoordelijkheid, domiciliëring, eigenaarschap en verzekeringen ook te laten volgen.* ■

Wie spreekt ‘zelf’, ‘samen met’ of ‘in naam van’?

Er is een lange traditie waarbij sociaal-culturele organisaties spreken ‘in naam van’ de groepen of gemeenschappen die ze samen brengen. Ze krijgen van hun achterban het mandaat om hun stem en belang in het maatschappelijke debat zichtbaar te maken. Denk bijvoorbeeld aan genderbewegingen, bewegingen van mensen die in armoede leven, ouderenverenigingen ... De standpunten die ze innemen, komen tot stand op basis van intern overleg en besluitvorming of komen voort uit de expertise die de organisatie opbouwt in de voortdurende interactie met die achterban. Daardoor weten ze wat leeft, wat nodig is en wat moet veranderen om hun belang te behartigen.

■ Een LGBTQIA+ beweging pleit ervoor om bij elke vorm van registratie van burgers de traditionele ‘man-vrouw’-dichotomie los te laten en te vervangen door een veel bredere set van mogelijkheden, zodat mensen zich niet langer geforceerd in een categorie moeten wringen waarin ze zich niet thuis voelen. ■

Maar de organisaties kunnen ook praktijken ontwikkelen waarin ze mensen ondersteunen om zelf hun stem te laten klinken in maatschappelijke debatten: praktijken waarbij een maatschap-

pelijk vraagstuk wordt geformuleerd of geherformuleerd vanuit het perspectief van betrokkenen, waarbij ze ondersteund worden om zowel de eigen probleemdefinitie als mogelijke oplossingen naar voor te schuiven én te communiceren. Daardoor kunnen mensen als burger zelfstandig hun rol in het maatschappelijk debat opnemen of kunnen ze hun stem uitdrukken samen met anderen waarmee ze zich in de organisatie verenigen en waarmee ze samen standpunt innemen.

■ Een organisatie voor mensen met een Autisme Spectrum Stoornis presenteert op een belangrijke studiedag rond inclusief personeelsbeleid een workshop waarin werknemers op basis van eigen ervaring getuigen over waar ze tegenaan lopen en wat voor hen werkt. Naar aanleiding van die studiedag en hun getuigenis wordt een gemengde werkgroep met personeelsmanagers en mensen met ASS opgezet met de bedoeling om een aantal richtlijnen en modellen onder de aandacht te brengen. ■

Op welk niveau politiseren we?

Processen van politisering of ‘publiek gaan’ kunnen zich afspelen op verschillende niveaus, die uiteraard met elkaar verbonden zijn en elkaar dus kunnen voeden en versterken. Het meest in het oog springende niveau is het samenlevingsniveau: het meningsverschil over hoe we de samenleving

willen inrichten wordt dan publiek geëxpliciteerd in de interacties en communicatie tussen middenveldactoren onderling of in relatie tot andere publieke actoren zoals politici, ambtenaren, partijen – vaak ook met een weerslag in pers en media. Het oogmerk kan dan zijn verschuivingen in opvattingen, opinies of strategieën realiseren die zowel vertaald kunnen worden in verschuivingen in beleid en regelgeving, als ook wat vanzelfsprekend is in de samenleving in vraag kunnen stellen en doen opschuiven in de richting van een betere samenleving.

■ Denk bijvoorbeeld aan de thematiek van work-life balance, die zowel de vele burn-outs problematiseert als de rol- en arbeidsverdeling in gezinnen. Organisaties in het sociaal-culturele veld trachten hier rond zowel de regelgeving door de overheid en de aanpak door werkgevers te beïnvloeden, als tegelijk ook de ‘cultureel bepaalde opvattingen over arbeidsdeling in het gezin’ van hun vanzelfsprekendheid te ontdoen. ■

Politisering kan op een ander niveau ook vorm krijgen door de eigen logica’s van organisaties en instellingen in vraag te stellen en te veranderen. Die logica’s bepalen wat in die contexten ‘behoort en mogelijk is’. Ze in vraag stellen en heroriënteren vanuit een normatief perspectief kan er toe leiden dat de ‘organisatiepolitiek’ opschuift in de richting van een meer rechtvaardige, inclusieve, duurzame en democratische organisatie.

■ Denk aan een organisatie die oprecht onderzoekt of hun aanbod een antwoord biedt aan alle mensen die in deze superdiverse samenleving tot hun doelgroep zouden kunnen behoren – en bereid is om waar nodig op alle niveaus ook echt het roer om te goeien om de toegang voor iedereen te verzekeren. Daartoe worden alle structuren, culturele elementen en elementen van de werking ernstig onder de loep genomen. ■

Politisering kan zich tenslotte ook afspelen in de meest alledaagse praktijk, waar relaties, ontmoeting en gesprek de grondstof vormen van het sociaal-culturele werk. Ook in die context zijn er voortdurend gelegenheden om te politiseren: omdat die praktijken zich afspelen buiten de strikt private sfeer vanuit een doelgerichte en georganiseerde aanpak, krijgen ze – hoe klein de ruimte ook is – een publiek karakter. Het zijn net die kleine praktijken van politisering die voeding geven aan de processen op het organisatie- en samenlevingsniveau.

■ Denk aan de vormingsgroep waarin de discussie gestimuleerd wordt over de rol van mantelzorgers in de gemeenschap. De oudergroep die de hoge kosten voor secundair onderwijs onder de loep neemt. De discussie in de lokale vereniging over hoe haar werking zou kunnen veranderen om ook mensen met een migratiegeschiedenis te betrekken. ■

S O C I U S

STEUNPUNT SOCIAAL-
CULTUREEL WERK vzw

M welkom@socius.be

F @sociaalcultureel

T @Sociustweets

W www.socius.be

L @socius-vzw